

Yurtdışındaki Türk Diasporasına Yönelik Yürütülen Faaliyetlerin Türkiye'nin Yumuşak Güç Kapasitesine Yaptığı Stratejik Katkıların Değerlendirilmesi

Prof. Dr. Abdullah ÖZKAN
İstanbul Üniversitesi
abdullahozkan@istanbul.edu.tr

Özet

Küreselleşme süreciyle birlikte devletler arasındaki ilişki biçimi uluslar arası arenada toplumlar arası ilişki inşasına evrilmiş, ülkeler sahip oldukları yumuşak güç unsurlarını öne çıkartarak kapasite inşa etmeyi hedeflemeye başlamışlardır. Kültür, eğitim, spor, sanat, bilim gibi yumuşak güç kaynaklarını etkili şekilde kullanmayı başaran ülkeler, cazibe merkezi ve söz sahibi olmaya başlamıştır. Öte yandan ülkelerin yurtdışında (diasporada) yaşayan kendi vatandaşları da önemli bir yumuşak güç kaynağı olarak belirmeye başlamıştır. Türkiye son yıllarda diasporadaki vatandaşlarını adeta yeniden keşfetmiş, onlara yönelik kapsamlı eğitim, kültür ve sosyal çalışmalar başlatmıştır. Başbakanlık makamına bağlı olarak kurulan Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı eliyle yürütülen Türk diasporasına yönelik faaliyetler, hem seslendiği hedef kitlesi, hem geleceğe dair hedefleri açısından oldukça dikkat çekicidir.

Çalışmada Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı eliyle yürütülen Türk diasporasına yönelik faaliyetler detaylı şekilde incelenmiş, Türkiye'nin kamu diplomasisi vizyonu başta olmak üzere yumuşak güç kapasitesinin geliştirilmesine yapılan bu çalışmaların nasıl bir katkısının olduğu analiz edilmiştir.

Anahtar kelimeler: *Yumuşak güç, Türk Diasporası, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı*

Giriş

Türkiye'nin yurtdışında yaşayan büyük bir diaspora nüfusu bulunmakta olup bu kitle ile yıllardır etkili bir iletişim kurulması ne yazık ki pek mümkün olamamıştır. Bu durumun çeşitli nedenleri olmakla birlikte, diaspora ile kurulamayan bu iletişim köprüsü Türkiye'nin yurtdışında kendisini daha iyi tanıtmayı, anlatmayı ve politikalarına destek verecek bir güçlü yanında hissetmesi olgusundan da mahrum kalmasına yolaçmıştır.

Türkiye 2010 yılında yurtdışında yaşayan Türk diasporalarına yönelik kurumsal çalışmalara başlamış ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'nı (YTB) kurmuştur. Kültür, eğitim, hukuk, gençlik ve sivil toplum gibi temel alanlara yoğunlaşan YTB, kamu diplomasisi perspektifinden hareket ederek, Türkiye'nin yumuşak güç potansiyelini harekete geçirmeyi amaçlamıştır. YTB'nin kurulduğu günden bugüne kadar yaptığı faaliyetlere, çalışma alanlarına, yürüttüğü projelere, bunların etkilerine bakıldığında şimdiki kadar ihmal edilen bir alandaki önemli bir potansiyeli açığa çıkardığı görülmektedir. Açığa çıkartılan bu potansiyel yapılan çalışmalarla daha görünür hale gelmekte ve Türkiye'nin yumuşak güç kapasitelerinin kullanılarak neler yapılabileceğinin de işaretlerini vermektedir. Türkiye kültür, eğitim, medya, bilim vb. pekçok alanda önemli yumuşak güç kapasitesine sahip bir ülke olup; doğru planlama, sabırlı/kararlı çalışma ve odaklanma ile bu kapasitenin kalıcı ve başarılı ilişkilerin inşa edilmesinde kullanılabileceğinin en iyi örneğini ise YTB oluşturmaktadır.

Çalışma YTB'nin yurtdışındaki Türk diasporalarına yönelik faaliyetlerine odaklanmakta, bu faaliyetlerin Türkiye'nin yumuşak güç kapasitesi ile ilişkisini incelemektedir. Türk diasporalarına yönelik faaliyetlerin aynı zamanda Türkiye'nin imaj ve algısına yaptığı katkılar da çalışmada analiz edilmektedir.

Kamu Diplomasisi Perspektifi

Kamu diplomasisi kavramı son yıllarda çokça gündeme gelmekte, başarılı uygulama örnekleri görüldükçe bu kavrama olan ilgi de giderek artmaktadır. Etkili iletişimi, kalıcı iknayı, başarılı ilişki inşasını esas alan kamu diplomasisi ülkeler açısından yeni yüzyılın öne çıkan olgularından biri haline gelmektedir.

Kamu diplomasisi, hükümetlerin yabancı kamularla ülkelerinin fikirlerine, ideallerine ve ülke çıkarlarına hizmet edecek şekilde sempati oluşturma amacıyla kurdukları iletişim sürecine vurgu yapmaktadır (Signitzer, 2008, 206). Dolayısıyla kamu diplomasisi her ülkenin kendi çıkarlarını korumak, kendi fikirlerini destekleyecek kişi ve toplumların sayısını artırmak, ideallerine ortak olacak ülkeleri bulma amacına hizmet etmektedir.

Kamu diplomasisi kavramını incelerken ilişki inşa etme gücüne, hükümetlerin iletişim politikası olma boyutuna, kültürel diyalogun kapısını aralama becerisine, ülkelerin imajlarını şekillendirme potansiyeline, algılamaları yönetebilme sanatına ve doğru bilgiyi yayma gücüne de atf yapmak önem taşımaktadır (Demir, 2012, 12). Çok boyutlu ve kapsamlı bir yapıya sahip olan kamu diplomasisi, etkin kullanıldığında hem ülkelerin imaj ve itibarlarının artmasına, hem stratejik değerlerinin artarak cazibe merkezi haline gelmelerine, hem de politikalarının başka toplumlar/ülkeler tarafından benimsenmesine yardımcı olmaktadır (Özkan, 2017: 5).

21. yüzyılın en stratejik araçlarından biri olarak kabul edilen kamu diplomasisi Nye'a göre (2005) üç farklı boyuttan oluşmaktadır. Birinci boyut "*günlük iletişim ve bilgilendirme*" boyutudur. Doğru bilginin sürekli kılınması, zamanında aktarılması ve sağlıklı bir algı oluşturulması kamu diplomasisi yönetiminin önceliklerinin başında gelmektedir. Kamuoyunun ilgisinin çekilmesi, bütünselliğin ve tutarlılığın sağlanması da önem taşımaktadır. İkinci boyut olan "*stratejik planlama ve ülkenin markalaşması*" uzun vadeli planlama ve stratejiye dayanmaktadır. Kamu diplomasisi, ülkelerin "marka" haline gelmesine de artık çok ciddi katkılar yapmaktadır. Ülke markasını güçlendiren, kamuoyundaki algısını sağlamlaştıran ülkelerin ikna etme kapasitesi daha da artmaktadır. İtibarlı, güvenilir, saygın ülke haline gelmek, verilen mesajların etkisini artıran bir unsur olarak değerlendirilmektedir. "Uzun vadeli ilişkiler kurmak ve geliştirmek" ise kamu diplomasisinin üçüncü boyutunu oluşturmaktadır. Kamu diplomasisi araç ve yöntemlerini kullanarak, hedef ülke ve toplumlarla çeşitli alanlarda kurulan ilişkiler, verilen mesajların kalıcılığını sağlamada önemli bir faktördür. Eğitim, medya, değişim programları, staj imkanları vb. araçlar kalıcı ve uzun vadeli ilişkiler kurabilmek için önemli imkan ve fırsatlar sunmaktadır. Bu ilişkiler toplumların ve ülkelerin birbirini daha yakından tanımalarına yardımcı olmakta, tanıma arttıkça, anlama ve ikna olma olanakları da çoğalmaktadır (Özkan, 2017: 6).

Kamu diplomasisi ilk ortaya çıktığında kaynağı hükümet olan bir iletişim süreci idi. Ancak gelişen iletişim teknolojileriyle birlikte hedef kitlenin daha ulaşılabilir olması, küreselleşmeyle beraber çok uluslu şirketlerin sürdürülebilirliklerinin kamu diplomasisi faaliyetlerine de dolaylı yoldan bağlı olması gibi nedenlerden dolayı kamu diplomasisinde kaynak artık sadece devlet olmaktan çıkmıştır. Kamu diplomasisi sürecinde artık devletin dışında başka kaynaklar da yer almakta, bu kaynaklar bazen devletin çalışmalarına dâhil olmakta bazen de devletten tamamen bağımsız olarak kendi çalışmalarını yürütebilmektedir. Şirketlerin, üniversitelerin, kuruluşların ve de diğer sivil toplum örgütlerinin, resmi dış politika amaçlarını güçlendiren ya da onlarla anlaşmazlığa düşerek kendi kendilerine yumuşak gücü geliştirdikleri doğrudur. Küresel bilgi çağında özel yumuşak güç kaynaklarının önemi artmaktadır. Yumuşak güç ağları olarak karşımıza aileler, gruplar, şirketler, üniversiteler ve kulüpler ve onların sofistike bilgilendirme kampanyalarındaki etkileri çıkmaktadır (Sancar, 2012, 90).

"Kamu diplomasisi uygulamalarından etkili sonuçlar elde edebilmek için ülkelerin izledikleri politikaların rasyonel, ikna edici, meşru ve savunulabilir olması gereklidir. Evrensel hukuk kurallarını ihlal eden, adaletten uzak, gayrimeşru yöntemlere dayanan bir politikayı savunmak ve uluslar arası kamuoyuna anlatmak mümkün değildir (Kalın,2012,151). Kamu diplomasisi perpektifiyle hareket eden ülkeler önemli kazanımlar elde etmekte, öncelikle insanların o ülke hakkında zihinlerindeki imajlar güncellenmekte, insanların birbirine olan yakınlıkları artmakta, yanlış anlaşılmalara düzeltilmektedir. Böylece olumlu algılar çoğalmakta, insanlar arasında bağlantılar kurulmakta; eğitim, değişim programları, bilimsel işbirlikleri, turizm gibi yollarla insanların birbirini tanıması ve anlamasının yolu açılmaktadır. İnsanlar birbirini ne kadar çok tanır ve anlarsa, bunun sonucu olarak da ekonomik, sosyal ve kültürel işbirliklerinin kapısı aralanmakta, kalpler kazanılmakta, kalıcı ve uzun vadeli ilişkiler inşa edilmektedir (Leonard ve Alakeson, 2000,10).

Uluslar arası ilişkiler disiplininin inşacılık kuramı ile kamu diplomasisi olgusu arasındaki ilişkiye de dikkat çekmek yerinde olacaktır. İnşacılık kuramına göre, verili ve kuralları belirli olan bir sosyalite mümkün olmayıp, insanlar ve toplumsal olan arasında karşılıklı bir inşa ilişkisi ve süreci mevcuttur. İnşa süreci sürekli devam etmekte ve farklı dönemlerde farklı öznelerle gerçekleşmektedir. Bu kavramsal çerçeve uluslar arası ilişkiler kuramlarına uyarlandığında, uluslar arası ilişkilerin aktörler tarafından inşa edildiği görülmektedir. Bu aktörlerin kapasiteleri yalnızca maddi güç ile ölçülmemekte, aynı zamanda sahip oldukları fikirler, değerler ve kültür onların uluslar arası arenadaki gücünü belirlemektedir (Çemrek, 2016: 38).

Kimlik, algı ve kültür gibi unsurların önemli rol oynadığı inşacılık ile kamu diplomasisi arasında yakın bir ilişki mevcuttur. İnşacılık kuramı, kamu diplomasisinin yürütüleceği araçların nasıl oluştuğuna dair verileri gözler önüne sermekte ve bunları uluslar arası ilişkileri yönlendiren temel bileşenler olarak değerlendirmektedir. Kamu diplomasisi de inşacı yaklaşımın uygulanabilmesi için bir model oluşturmaktadır. İnşacılık, kamu diplomasisi ve yumuşak gücün sunduğu teorik bakış açısının ışığında devletlerin dış politikada hareket edebilme kapasitelerini artırabilmektedir (Çemrek, 2016: 39).

Kamu diplomasisi kültür, bilim, eğitim, medya başta olmak üzere bünyesinde pekçok yumuşak güç unsurlarını barındırmakta; ülkeler kamu diplomasisi perspektifiyle hareket ettiklerinde aslında başka toplumlarla inşa ettikleri ilişkilerde karşılıklı anlayışı geliştirme ve pekiştirme amacı taşımaktadır.

Yumuşak Güç Olgusu Ve Araçları

Kamu diplomasisi perspektifiyle hareket eden ülkelerin başka ülkeler/toplumlar ile kalıcı ilişki inşa etmesine yardımcı olacak en önemli unsuru yumuşak güç araçları oluşturmaktadır. Uluslar arası sistemde ülkeler artık sahip oldukları yumuşak güç potansiyeli ile (bilim, medya, sanat, kültür, spor, eğitim vb.) başka ülkeleri etkilemekte, onlar için cazip bir ülke konumuna gelmekte ve bu süreçte kendi politikalarını başka ülkelere kabul ettirmektedir. Bu sürecin temelini iletişim, etkileşim, ikna ve işbirliği oluşturmaktadır (Özkan, 2017: 8).

Joseph S. Nye (2005) yumuşak güç oluşturmak için çekici bir kimlik taşıyan kültürü, siyasi değerleri ve kurumları, ahlaki temellere ve meşruiyete dayalı politikaları gerekli görmekte, ancak bu şekilde bir "cazibe merkezi" oluşturulacağına işaret etmektedir. Nye'in da dikkat çektiği bu süreç tahmin edilebileceği gibi uzun ve zorluklarla dolu bir süreçtir. Çok yoğun çalışmayı, kararlı ve sabırlı olmayı gerektirmekte, ülkenin sahip olduğu tüm yumuşak güç unsurlarını bir arada, birbiriyle uyum içerisinde kullanabilme becerisini zorunlu kılmaktadır (Özkan, 2017: 8). Ülkeler açısından yumuşak güç odaklı bir dış politika yürütmek, sert güç odaklı bir politikayı yürütmekten çok daha yoğun ve karmaşık bir emek gerektirdiği açıktır. Çünkü sert güç askeri unsurların öne çıktığı tek bir merkezden yönetilebilirken, yumuşak güç araçları çok merkezli bir yapıya sahiptir. Sadece devletin kontrolünde olmayan yumuşak güç araçları sivil toplum örgütleri, üniversiteler, düşünce kuruluşları vb. aracılığıyla kullanılabilir (Çemrek, 2016: 37). Bu nedenle çok merkezli ve boyutlu bu yapının çok ciddi koordinasyona ve amaç birliğine ihtiyacı bulunmaktadır.

Kamu diplomasisi, karşılıklı anlayış yoluyla ülkelerin imajını ve saygınlığını artırmayı hedeflemektedir (Simonin, 2008, 24). Günümüzde ülkeler açısından en önemli unsurların başında güven, saygınlık ve itibar gelmektedir. Bu değerlere sahip ülkeler kendi politikalarını başka ülke ve toplumlara rahatlıkla anlatabilmekte, kendini dinletebilmekte, cazibe merkezi haline gelebilmektedir. İletişimde mesajın kendisi kadar, mesajın kaynağı da önem taşımaktadır. Kamu diplomasisinde, kaynak ülkelerin kendisidir. Ülkeler ne kadar güvenilir, itibarlı ve saygın olursa, kamu diplomasisi çerçevesinde verdikleri mesajlara da o oranda güvenilmekte, inanılır bulunmaktadır. Bu nedenle kamu diplomasisi stratejisi geliştirilirken yalnızca mesaja odaklanmak tek başına yeterli değildir. Aynı zamanda mesajı hedef kitleye aktaran kaynak olarak ülkelerin algılarını da düzeltmeleri, inşa etmeleri gerekmektedir. Bunun en etkili yolu da yumuşak güç araçlarını doğru kullanmaktan geçmektedir. Kültürel kapasitesini, bilimsel altyapısını, sportif başarılarını, entelektüel değerlerini etkili şekilde öne çıkartabilen ülkeler, kısa sürede cazibe merkezi haline gelebilmektedir (Özkan, 2017: 9).

Türkiye'nin yumuşak güç kapasitesini etkin şekilde kullanmak amacıyla son yıllarda kurumsal altyapı çalışmalarına önem verdiği, kapasite inşasına yatırım yaptığı görülmektedir. Bu anlamda çalışmanın inceleme konusu olan Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı (YTB) bu altyapı kurma ve kapasite geliştirme çabalarına verilebilecek bir örnek olarak değerlendirilebilir. Türkiye'nin yumuşak gücünü kamu diplomasisi perspektifinden diasporada kullanmayı amaçlayan YTB, şimdiye kadar ihmal edilmiş bir alanda kalıcı ilişkilerin inşa edilmesi amaçlamaktadır.

Diaspora Diplomasisi

Yeni uluslar arası sistemde bir ülkenin başka ülkelerde yaşayan vatandaşlarına yönelik politikaları önem arz etmekte, devletlerin diaspora diplomasisine daha fazla ağırlık verdikleri gözlenmektedir (Ekşi, 2014: 218). Diaspora; doğduğu ya da kuvvetli aile bağlarının bulunduğu ülkenin dışında yaşayan, ancak geldikleri ülke ile güçlü maddi ve manevi bağlar devam ettiren göçmen nüfus olarak tanımlanmaktadır. Başka bir tanıma göre diaspora; doğduğu ülkeden başka ülkelere göç eden veya göç edenlerin soyundan gelen ve geldiği ülke ile ortak ulusal, hemşehrilik veya etnik kimliği paylaşan nüfustur. Diasporayı oluşturan bireylerin, gittikleri ülkelerde dâhil oldukları sosyal, profesyonel ve bilimsel ağlara erişmek ve bu bireylerin o ülkelerde kazandıkları bilgi ve yetkinlikleri 'uzaktan' kullanmak mümkün olabilmektedir (Ercan, 2015).

Yurtdışında çeşitli ülkelerde vatandaşları bulunan devletler açısından en önemli unsur bu kişilerle nasıl bir ilişki inşa edeceği, diaspora diplomasisini nasıl yürüteceği konusudur. Bu konuda çeşitli yaklaşımlar mevcut olmakla birlikte, bu çalışma kapsamında Metin Ercan'ın diaspora diplomasisi ile ilgili şu yaklaşımı konunun anlaşılması açısından açıklayıcıdır:

"Diaspora sahibi olan ülkelerin, diasporaları ile bağlarını kuvvetlendirme ve diasporadan azami katkıyı sağlama amaçlı çeşitli politika adımları öneriliyor. Diasporaya ekonomik fırsatlar sunan, bilgi katkılarını ödüllendiren ve bilgi paylaşımını kolaylaştırıp transferini sağlayan projelere parasal ve hukuki dayanak oluşturan politikaların geliştirilmesi bu adımlar arasında yer alıyor. Ayrıca, diasporanın geldikleri ülkelere olan katkıları, bu ülkelerin hukuki mercileri tarafından tanınıyor ve takdir ediliyor. Birçok hükümet; diaspora ile yakın ilişkiler kuruyor, işbirliği politikalarını açık olarak tanıtıyor ve diaspora üyelerine katkılarının önemli olduğunu hissettiriyor. Göçmen topluluklarının, hâlen yaşadıkları ve geldikleri ülkeler arasında köprü vazifesi görmelerini sağlayacak stratejiler geliştiriliyor. Diaspora stratejilerinde başlıca iki tür yaklaşım bulunuyor: Bir taraftan, bireylerin yoğun

katılımını bekleyen, zorlayıcı 'doğrudan yaklaşım'; diğer taraftan diaspora üyelerinin katkı yapmalarını süreç içinde kendiliğinden teşvik etmeyi amaçlayan 'dolaylı yaklaşım'. Dolaylı yaklaşım son yıllarda yaygınlık kazanıyor. Dolaylı yaklaşımın başlıca unsurları arasında; diaspora üyelerinin belli bir amaç ve spesifik sorunların çözümü için bir araya getirilmeleri, bireylerin gönüllü olarak, oluşuma katkıda bulunmaya teşvik edilmeleri ve diaspora bireylerinin, esnek ve kendi inisiyatifleri ile çalışan bir organizasyon yapısı içinde, karar mekanizmalarına katılmalarının sağlanması yer alıyor..." (Ercan, 2015).

Türkiye yurtdışındaki Türk diasporasına yönelik olarak dolaylı yaklaşımı benimsemekte, diaspora bireylerinin inisiyatif almasını önemsemekte, halen yaşadıkları ülkeler ile Türkiye arasında köprü görevi görebilecek stratejiler geliştirmeye öncelik vermekte, kapasite inşasını geliştirmeye ve işbirliğini artırmaya yönelik çeşitli projeler yürütmektedir. Tüm bu diaspora politikalarının ana amacı, diaspora bireylerinin buldukları ülkelerde ekonomik, siyasi, kültürel ve sosyal olarak güçlenmelerini temin etmek, karar alma mekanizmalarında etkin yer almalarını sağlamak, dolayısıyla bu güçlü yapıdan Türkiye'nin kamu diplomasisi politikalarının başarısı için yararlanmaktır.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı (YTB) böyle bir vizyonu esas alarak kurulmuş, diaspora diplomasisine işlerlik kazandırılarak yıllardır yararlanılmayan önemli bir gücün harekete geçirilmesi amaçlanmıştır.

Diaspora Diplomasisi Perspektifinden Ytb'nin Faaliyetlerinin İncelenmesi

Bugün dünya genelinde 6 milyondan fazla Türk nüfusunun yaşadığı, bu nüfusun büyük bir kısmının Avrupa Birliği sınırları içindeki ülkelerde ikamet ettiği bilinmektedir. Bu büyük nüfusla irtibat kurulması, onların kendi kimlik ve değerlerini koruyarak yaşadıkları ülkelerde varolmaları, ekonomik, sosyal ve siyasal alanlarda ilerlemelerine katkı sağlanması diaspora diplomasisinin temel perspektifini oluşturmaktadır. Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı böyle bir amaçla 6 Nisan 2010 tarihinde kurulmuştur. Kendisine çalışma alanları olarak; yurtdışı vatandaşlar, soydaş ve akraba topluluklar, uluslararası öğrenciler ve sivil toplum kuruluşlarını seçen YTB, Türkiye açısından da bu tarihten itibaren etkin bir diaspora diplomasisi başlatılmasına vesile olmuştur.

YTB'nin kurumsal yapısına bakıldığında iyi bir örgütlenmeye sahip olduğu görülmektedir. Oluşturulan Yurtdışı Vatandaşlar Danışma Kurulu, 19 ülke ve bölgeyi temsilen 80 üyeden oluşmakta ve 'Türk Diaspora Meclisi' gibi çalışmaktadır. (Ekşi, 2014:231). Yurtdışı Vatandaşlar Danışma Kurulu'nun görevleri arasında; "Yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının sorunlarının tespiti ve yapılacak çalışmaların koordinasyonu ile ilgili olarak tavsiyelerde bulunmak, buldukları ülkelerin sosyal ve ekonomik yaşamlarına eşit katılımlarını sağlayacak öneriler geliştirmek, Türkiye tarafından karşılanması gereken ihtiyaçlarını belirlemek, bu çerçevede yapılması gerekli kanunî ve idarî düzenlemeleri tespit etmek, yabancı düşmanlığı, ırkçılık ve ayrımcılık gibi akımlara duyarlılıklarını artırarak uluslararası kamuoyunda yapılması gereken etkinlik önerilerini görüşmek" bulunmaktadır. (<https://www.ytb.gov.tr/kurumsal/yurtdisi-vatandaslar-danisma-kurulu-yvdk>)

YTB bünyesinde kurulan yurtdışı vatandaşlar daire başkanlığı, Türk vatandaşlarının yaşadıkları ülkelerdeki varlığını güvence altına alarak onları asimilasyonlara karşı korumayı, buldukları toplumlarda gelişmelerini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu birim vatandaşlık çalışmalarının yanısıra, eğitim çalışmaları yürütmekte, kültürel ve sosyal programlar düzenlemektedir. Bu kapsamda aktif yurttaşlık ve katılım özendirilmekte, Türk vatandaşlarının yaşadıkları yerlerde faal ve üretken olmaları desteklenmekte, bu çalışmalar sivil toplum örgütleri ile birlikte yürütülmektedir. Ayrıca Türk vatandaşlarının buldukları ülkelerdeki yasal yükümlülüklerini ve haklarını bilmeleri için hukuki destek çalışmaları yapılmaktadır (Kaya, 2016:135).

YTB'nin eğitim çalışmaları kapsamında yurtdışı vatandaşlar burs programı, yurtdışı genç liderler projesi, çift dillilik, hukuk eğitim programları ve eğitim destekleri alanlarında faaliyetler yürütülmektedir (<https://www.ytb.gov.tr>). "Türkiye Bursları" programına her yıl 100 binin üzerinde başvuru yapılmaktadır. 2017 rakamlarına göre 163 ülkeden 106.550 kişi Türkiye burslarına başvurmuş, 5378 lisans, yüksek lisans ve doktora bursu sağlanmıştır. Ayrıca kamu görevlisi, akademisyen ve mesleki tecrübe artırma amaçlı burslar da çok farklı ülkelerden başvuran kişilere verilmiştir (<https://www.ytb.gov.tr>).

YTB'nin bir diğer çalışma alanı olan soydaş ve akraba topluluklara yönelik faaliyetleri yürütmek amacıyla "kültürel ve sosyal ilişkiler eşgüdüm değerlendirme kurulu" kurulmuş, soydaş ve akraba topluluklarla kültürel, ekonomik, sosyal ilişkilerin geliştirilmesi için stratejilerin belirlenmesi hedeflenmiştir. Soydaş ve akraba topluluklara yönelik faaliyetler YTB bünyesinde kültürel çalışmalar, eğitim ve gençlik, tematik çalışmalar alanlarında yürütülmektedir. YTB'nin internet sitesi incelendiğinde bu alanlarla ilgili yapılmış pekçok faaliyet ve projenin olduğu görülmekte, tüm bu faaliyetlerin soydaş ve akraba topluluklarla kalıcı bir ilişki inşa etme, ortak anlayış geliştirme amacını hedeflediği gözlenmektedir.

YTB sivil toplum örgütleriyle yakın ilişki ve işbirliği içinde bulunmakta, onların yürüttüğü projelere maddi destekler sağlamakta, birlikte proje yürütmekte, sivil toplum kuruluşlarının kapasitelerini geliştirmelerine fırsat tanımaktadır. 21. yüzyılın öne çıkan olgularının başında gelen ve demokratik toplumların vazgeçilmez bir parçası olan sivil toplum eliyle yapılan hertürlü icraat daha ikna edici, kalıcı ve etkileşime açık olmaktadır. Bu anlamda YTB sivil toplum kuruluşları aracılığıyla Türkiye'nin yumuşak gücünü başka ülkelere/toplumlara taşımakta, politikalarına yönelik desteğin artırılmasına katkıda bulunmaktadır.

YTB'nin 2017 faaliyet raporu incelendiğinde değişik alanlarda farklı içerik ve vizyonla gerçekleştirilmiş kapsamlı bir faaliyet dizisi görülmektedir. Yurt içinde ve yurtdışında başta üniversiteler ve kamu kurumları olmak üzere çeşitli özel sektör kuruluşları ile amaca yönelik olarak işbirliği protokolleri imzalandığı, yapılan faaliyetlerin kalıcılığının sağlanmasına yönelik girişimlerde bulunduğu gözlenmektedir. Ayrıca dünyanın farklı noktalarında 32 Türkiye mezun derneğinin kurulduğu da anlaşılmaktadır. Mezun dernekleri, Türkiye'de bursla okuyup daha sonra ülkelere geri dönen öğrencilerin takibi ve onlarla ilişkilerin devamının sağlanması açısından önem taşımaktadır. Çünkü bu öğrenciler Türkiye'nin kültürünü, dilini ve değerlerini çok yakından tanıyan ve bilen kişiler olarak başka ülke ve toplumlarda fahri büyükelçiler gibi çalışmakta, doğru bilgilendirme sağlamakta, sempati oluşturulmasına yardımcı olmaktadır.

Görüldüğü gibi diaspora diplomasisi perspektifinden YTB, çok boyutlu yapısıyla Türkiye'nin kültürünün, dilinin, değerlerinin başka toplumlara aktarılması, karşılıklı anlayış oluşturulması ve sağlam ilişkilerin inşa edilmesinde önemli bir rol üstlenmektedir. YTB'nin bu faaliyetleri aynı zamanda Türkiye'nin yumuşak gücünün harekete geçirilerek olumlu intiba oluşturulması, algı ve imajının güçlendirilmesi, uzun vadeli işbirliklerinin artırılması açısından da stratejik bir değer taşımaktadır. Toplamda tüm bu katkılar Türkiye'nin ülke marka değerine olumlu yansımakta, markasının güçlenmesine, algısının düzelmesine, cazibesinin artmasına sebep olmaktadır.

Sonuç

21. yüzyıl ülkeler açısından pekçok imkan ve fırsatı beraberinde getirmekle birlikte, keskin rekabet ortamı ve belirsizliklerin artması açısından çeşitli zorlukları da barındırmaktadır. Sınırların kalktığı, dünyanın küçüldüğü, iletişim ve etkileşimin arttığı bir çağda ülkelerin imkan ve potansiyellerinden en üst düzeyde yararlanmaları, başka ülke/toplumlarla kalıcı ilişkiler inşa etmeleri önem kazanmaktadır. Bu noktada kamu diplomasisi politikaları ülkelerin bu amaçlarına ulaşmalarına yardımcı olan en önemli unsurların başında gelmektedir.

Ülkeler kamu diplomasisi politikalarını hayata geçirirken yumuşak güç potansiyellerinden yararlanmakta, kültür, medya, bilim, spor, eğitim gibi yumuşak güç araçlarını başka toplumlarla kalıcı ilişki inşasında etkin olarak kullanmaktadır. Bu yüzyılda yumuşak güç kapasitelerini artıran ve etkili şekilde kullanan ülkelerin cazibe merkezi olduğu, algılarını düzelttiği, olumlu imaj oluşturduğu görülmektedir. Olumlu imaj ve algı, cazibe merkezi olma başarısıyla birleştiğinde bu durum aynı zamanda ülkelerin politik, ekonomik ve kültürel ilişki ve işbirliklerine de yansımakta, başka alanlarda işini epeyce kolaylaştırmaktadır.

Yumuşak güç kullanılan alanlardan biri de diasporalardır. Bir ülkenin başka bir ülkede yaşayan kendi vatandaşlarıyla kurduğu etkili iletişim ve etkileşim diaspora diplomasisi olgusunu gündeme getirmektedir. Diaspora diplomasisi ile diasporada yaşayan vatandaşlar ile geldikleri ülkeler arasında köprü vazifesi görmelerini sağlayacak stratejilerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu konuda dolaylı yaklaşım etkili ve tercih edilen bir yöntem olarak ele alınmaktadır. Diaspora üyeleri belirli amaçlar için bir araya getirilmekte, gönüllülük esas alınmakta, faaliyetlere katkı sunmaları teşvik edilmekte, esnek bir organizasyon yapısı içerisinde karar mekanizmalarına katılmaları sağlanmaktadır.

Türkiye diaspora diplomasisi faaliyetlerinde dolaylı yaklaşımı tercih etmekte, diasporada yaşayan vatandaşların kendi isteği ile katkı sunacağı esnek mekanizmaları kurmayı öncelemektedir. Bu yapılardan biri Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı olup, kurulduğu 2010 yılından itibaren ciddi bir altyapı çalışması yapmış, Türkiye'nin diasporada yaşayan vatandaşları ile başta kültürel ve sosyal olmak üzere çok boyutlu bir ilişki inşası faaliyetine girişmiştir. YTB'nin bu çok boyutlu yapısıyla ilgili faaliyetlerinin içerikleri web sitesinde geniş şekilde anlatılmaktadır. Bu faaliyetlerin tümü ile ilgili genel bir değerlendirme yapıldığında görülen şudur: Türkiye yıllardır ihmal ettiği diaspora alanında ciddi bir saha çalışması başlatmış, bu çalışmanın önce kurumsal altyapısını inşa etmiş, bu kurumsal altyapı değişik alanlardaki faaliyetleri planlamış ve icra etmiştir. Faaliyetlerin çeşitli kurullar ile planlanması, denetlenmesi ve değerlendirilmesi, verim alınması ve önceliklerin belirlenmesi açısından önem taşımaktadır. YTB'nin diasporada yürüttüğü çalışmalar içerisinde eğitim, kültür ve sivil toplum alanındaki çalışmaları öne çıkmakta ve Türkiye'nin yumuşak gücünün daha etkin şekilde kullanılmasına katkıda bulunmaktadır. Ayrıca Türkiye'nin yumuşak güç kapasitesinin diasporalarda başarılı şekilde kullanılması ve marka değerine/algısına katkı yapması aynı zamanda diaspora dışındaki ülke ve toplumlarla kurduğu/kuracağı ilişkilere de olumlu yansıtacağı açıktır. Bu açıdan da Türkiye'nin diasporalarda yürüttüğü kapasite inşasına

yönelik çalışmalar çok daha fazla önemsenmeli, geliştirilmesi ve kalıcı hale getirilmesi için gayret gösterilmeli ve daha katılımcı bir perspektifle hareket edilmelidir.

Teşekkür: Bu çalışma, BYP-2018/28570 nolu proje kapsamında İstanbul Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından desteklenmiştir.

Kaynakça

- Çemrek, M. (2016). "Kamu diplomasisinin bir yumuşak güç ögesi olarak ortaya çıkışı". *Kamu Diplomasisi ve Uluslar arası Halkla İlişkiler*. (Ed: Barış Kılınç), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları
- Demir, V. (2012). *Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç*. İstanbul: Beta Yayınları
- Ercan, M. (2015). *Diaspora Nedir?* (<http://www.radikal.com.tr/yazarlar/metin-ercan/diaspora-nedir-1342810/9>) Erişim tarihi: 20.06.2018
- Ekşi, M. (2014). *Kamu diplomasisi ve AK Parti dönemi Türk dış politikası*. Ankara: Siyasal kitabevi
- Kaya, T, Ö. (2016). Türkiye’de Kamu Diplomasisi. *Kamu Diplomasisi ve Uluslar arası Halkla İlişkiler*. (Ed: Barış Kılınç), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları
- Kalın, İ. (2012). "Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi". *Kamu Diplomasisi* (Ed: Abdullah Özkan-Tuğçe Ersoy Öztürk). İstanbul: Tasam Yayınları
- Leonard, M., Alakeson, V. (2000). *Going Public: Deplomacy for he Information Society*. London: The Foreign Policy Center
- Özkan, A. (2017). *21. Yüzyılın stratejik vizyonu kamu diplomasisi vizyonu ve Türkiye'nin kamu diplomasisi imkanları*. Stratejik Rapor, No: 70, İstanbul: Tasam Yayınları
- Sancar, A. (2012). *Kamu Diplomasisi ve Uluslar arası Halkla İlişkiler*. İstanbul: Beta Yayınları
- Signitzer, B. (2008). "Public Relations and Public Diplomacy, Some Conceptual Explorations". Ansgar Zerfass, Betteke van Ruler, Krishnamurthy Sriramesh, (Eds.), *Public Relations Research-European and Internationals Perspectives and Innovations*, Springer.
- www.ytb.gov.tr